Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ЖУМОД АЛ-АВВАЛ, 27-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ҚАВС, 16-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган. 1991 йил 4 декабрь, чоршанба, 234-сон НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

29 ДЕКАБРЬ—ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ РЕФЕРЕНДУМИ КУНИ

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНГА САФАР

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Қорақалпоғистон бўйлаб сафарини экология жиҳатидан, шу муносабат билан эса Оролбўйининг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳам энг қизғин нуқтаси — Мўйноқдан бошлади. У республика Халқ-демократик партиясидан президентлик лавозимига номзод этиб кўрсатилган.

Ана шу воқеа муносабати билан мўйноқликлар уни нон-туз билан кутиб олдилар. Икки йил муқаддам оролбўйиликлар билан учрашувда И. Каримов мураккаб экология вазияти туфайли халқлар бошидан кечираётган қийинчиликларга ҳамдард бўлиб, уни қорақалпоқ халқи оиласига ўғил қилиб қабул этишни таклиф қилган эди.

Икки йил ичида мамлакатдаги вазият иқтисодий жиҳатдан ҳам, шунингдек сиёсий жиҳатдан ҳам кескинлашиб, охир-оқибатда Оролбўйини қутқариб қолиш давлат дастури тўхтатиб қўйилишига олиб келганлигига қарамай, собиқ денгиз соҳилида яшовчилар эртанги кундан умидларини узмадилар, балки келажакка ишончни сақлаб қолмоқдалар. Бу Ўзбекистон раҳбарлари республика халқларининг, шу жумладан Оролбўйи халқларининг ҳам турмуш даражасини ошириш мақсадида кўраётган тадбирлари билан боғлиқдир.

Балиқ консервалари комбинатида, Мўйноқ райони жамоатчилиги вакиллари билан бўлган суҳбатлар давомида оролбўйиликларни ташвишга солаётган муаммолар ҳақида ошкора гап борди.

Балиқ саноати ишлаб чиқариш бирлашмаси ходимлари билан учрашувда Президент Мўйноқдаги балиқ консервалари комбинати ишга туширилганлигининг 50 йиллиги муносабати билан республика балиқ саноатини ривожлантиришга қўшган ҳиссалари учун тармоқ илғорларига улар сазовор бўлган унвонлар бериш тўғрисидаги дипломларни ва Ўзбекистон Олий Кенгашининг фахрий ёрлиқларини топширди.

Сайловчилар Президентликка номзоднинг сайловолди дастури билан таништирилди. Балиқ саноати корхонасининг жамоаси цехларни комплекс реконструкция қилиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш, Мўйноқни тўла газлаштириш зарурлиги тўғрисидаги масалани қўйдилар.

Шу куни И. А. Каримов Тахиатош ГРЭСига борди (бу ГРЭСнинг 7-энергоблокида ноябрь ойининг бошларида авария содир бўлган эди), ишнинг бориши билан танишди, минтақадаги энергия тақчиллигини тугатиш учун мумкин бўлган барча ишларни қилиш керак деб таъкидлади.

Санъат саройида Қорақалпоғистон жамоатчилиги вакиллари билан учрашув бўлиб ўтди.

Қорақалпоғистон меҳнат жамоаларининг учрашувда сўзга чиққан вакиллари. И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватладилар. Унга сайловчилар бир қанча наказлар беришди.

И. А. Каримов ўз нутқида Ўзбекистоннинг сиёсий иқтисодий ва ижтимоий турмуши хилма-хил жиҳатларини тилга олди. Ўзбекистон мустақиллигини мустаҳкамлаш, чинакам халқчил жамиятни барпо этиш, хорижий мамлакатлар билан яқиндан иқтисодий ва маданий алоқаларни мустаҳкамлаш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш энг муҳим вазифалар сифатида тилга олинди.

Республика бўйлаб сафарда И. А. Каримовга Қорақалпоғистон республикаси Олий Кенгашининг раиси Д. Н. Шамшетов, вазирлар кенгашининг раиси А. Х. Тожиев ҳамроҳлик қилдилар.

(ЎзТАГ).

ҲАМЖИҲАТ ВА АҲИЛ БЎЛАЙЛИК

Ўзбекистондаги сиёсий партияларга, ижтимоий-сиёсий ҳаракатларга, жамоат уюшмаларига

Саховатли ва жафокаш халқимиз саодати йўлида. Ўзбеклар диёрида тинчлик ва осойишталик ҳукм сурсин деб. Жумҳуриятимиз барча халқларининг ўзаро ҳурмат ва тотувлиги ошиб бориши учун. Ўзбекистоннинг мустаҳкам давлат ва иқтисодий мустақиллигига эришиш мақсадида. Халқаро ҳамжамиятда ёш давлатимизнинг обрўйини сақлаб бориш истагида. Ўзбекистондаги одамлар ва демократиянинг тақдири учун масъуллигимизни тушуниб, соф ниятда сиёсий партияларга, ижтимоий-сиёсий ҳаракатлар ва ижтимоий уюшмаларга Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида аҳиллик билан иштирок этайлик, деб мурожаат қилаяпмиз.

Ўзбекистон Республикаси президентлигига номи кўрсатилган ҳар бир номзод сайлов ҳаракатида қатнашувчи барча сиёсий ва ижтимоий кучларнинг инсоний ҳамда фуқаролик ҳурматига лойиқ. Аждодларимизнинг ҳурмат борасидаги, айниқса одамлар орасида иззат-эътиборга сазовор бўлганларни эъзозлаш тўғрисидаги ўгитидан четга чиққан киши халққа панд берган бўлади.

Барчамизнинг ҳам ҳаёт юритишга ўз қарашларимиз ва воз кечиб бўлмас муқаддас тушунчаларимиз бор. Лекин она, ота, ватан, фарзандлар, деган умумий муқаддас тушунчалар ҳам бор. Уларнинг осойишталиги ва бахтиёрлиги ҳақида ўйлаймиз. Она-ватанимиз, жонажон Ўзбекистонимиз учун зарур бўлган мақсадлар йўлида бирлашайлик.

Ўз тарафдорларимизга мурожаат қилиб, сайловчиларимиз қўллаб-қувватлашларини истар эканмиз, ҳалол иш тутишга интиламиз. Ҳар бир воқеани, ҳар бир сўзни ҳақиқат тарозусида ўлчасак, кулфатнинг олди олинади. Президент сайловида муваффақият ниҳоятда зарур. Биз шуни ҳам биламизки, халқнинг энг юксак ҳурмат-эҳтиромини қозонган киши бутун халқ ҳақида ғамхўрлик қилажак. Сайловолди кураш халқимизнинг фарзандлари бўлмиш барчамизнинг орамизга асло нифоқ солмаслиги керак.

Орамизга келишмовчилик сояси тушгудек бўлса, буни халқимиз виждони кўтара олмаслигини унутмайлик, ана шунда барча сиёсий ва ижтимоий кучларнинг хилма-хил фикрларини чинакамига ҳурматлаб, тотувликка эришишимиз мумкин бўлади.

Бир-биримизнинг жумҳурият Конституцияси ва қонунларида қайд этилган ҳақ-ҳуқуқимизга путур етказмайлик. Тушунмовчиликларни ўзаро яхши қўшнилардек ҳал қила борайлик, чунки ниҳоятда улуғ, заковатли ва бой бўла туриб, бегона бўлган ҳеч бир кимса бизнинг дардларимизга даво бўла олмайди.

Халқимиз минг йиллик тарихининг азоб ва машаққат ичра ҳуқуқий жамият ва кўп партиявийлик туғилаётган ҳозирги дақиқаларида, Ўзбекистон фуқаролари — эркак ва аёллар, ҳурматли қарияларимиз ва ғайрати жўш уриб турган ёшларимизга ёруғ юз билан қараб, ўз тарафдорларимизга, жумҳуриятимиздаги барча фуқаролар ва сиёсий, ижтимоий кучларга: ақли расо бўлайлик, деб илтижо қиламиз.

Азалий инсонпарвар ва бой маданиятимизнинг яшнаётган гулларидан халқ демократиясининг инсон учун, унинг оиласи учун тотли бўладиган меваси пишиб етилсин. Ушбу ажойиб мева халқнинг маънавий саломатлигини баркамол этиб, истеъдод ва тадбиркорликни барқ уриб ривожлантиради.

Азизлар! Оға-ини ва опасингиллар! Ўзбек биродарлар ва Ўзбекистонда яшайдиган барча халқлар! Ўзбекистон Республикаси Президенти умумхалқ сайловини мустақиллик сари, равнақ топувчи адолатли давлат сари дадил қадамга айлантириш борасидаги интилишимизни қўллаб-қувватланг ва мустаҳкамланг.

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕШГАШИ КОТИБИЯТИ.

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

● Биринчи декабрда Қозоғистонда президент сайлови бўлиб ўтди. Овозга якка-ёлғиз номзод, яъни Нурсултон Назарбоев қўйилган эди. Сайловнинг дастлабки якунларига қараганда, уни ёқлаб 98,8 фоиз фуқаро овоз берган. Ана шу рақамнинг ўзиёқ Н. Назарбоев Қозоғистон халқлари ўртасида нақадар катта обрў-эътиборга сазовор бўлганлигидан далолатдир.

● **Якшанба куни Украинада ҳам муҳим сиёсий воқеа рўй берди. Президент сайлови билан бир вақтда мустақилликка доир референдум ўтказилди. Л. М. Кравчук сайловчиларнинг 60 фоиз овозини тўплаб, Украина Президенти этиб сайланди. Айни пайтда Украина халқининг аксарияти ўз давлатининг мустақил бўлишини ёқлаб овоз берди.**

● Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг сессияси бўлди. Унда Президент Р. Набиев қасамёд қилди. Маълумки, у 29 ноябрда бўлиб ўтган умумхалқ сайловида муқобиллик асосида ана шу лавозимга муносиб кўрилган эди.

● **Ўтган куни Россия Фанлар академиясига сайловлар бошланди. 160 бўш ўринга 1739 та ариза тушган. Сайловчилар сони эса 303 та. Бундан ташқари илгари СССР Фанлар академиясининг аъзоси бўлган 900 олим ўз-ўзидан Россия Фанлар академиясининг аъзоси бўлади.**

● Жанубий Осетиядаги вазият ҳамон кескин бўлиб турибди. Грузин ва осетин томонларининг қуролли қарама-қаршилиги янги босқичга кирди. Жанубий Осетия Республикаси Олий Кенгашининг қарори билан минтақадаги бутун ҳудудда фавқулодда ҳолат тартиби жорий этилди, аҳолининг ялпи сафарбарлиги ҳамда миллий гвардияни тузиш ҳақида қарор қабул қилинди.

● **СССР Олий Кенгаши делегацияси Японияга жўнаб кетди. Делегация аъзолари бир ҳафта мобайнида япон ҳамкасблари билан икки томонлама тинчлик шартномасини тузиш истиқболларини, Курил ороллари муаммосини ҳал этиш йўлларини муҳокама қилишни режалаштирганлар. Иттифоқ парламенти вакиллари Кунчиқар мамлакат халқларига махсус даъватнома матнини ҳам олиб кетдилар.**

● Давлатлараро иқтисодий комитет раиси И. Силаев ва АҚШнинг СССРдаги элчиси Роберт Страусс душанба куни Қўшма Штатлар қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини Совет Иттифоқига қарз тариқасида етказиб бериш тўғрисидаги қайдномани имзоладилар.

● **Румыния-Югославия чегарасига яқин бўлган Тимишоаранинг ғарбида 2 декабрь куни ер силкиниши рўй берди. Зилзила кучи Рихтер жадвали бўйича 5,5 баллга етди. Ҳозирча табиий офат рўй берган жойда кўрилган зарар ҳақида маълумот олингани йўқ. Белград ер ости силкинишлари бўлган минтақадан 120 километр узоқдадир.**

● Оврупо Иқтисодий ҳамжамияти демократик меъёрларга риоя этилмаётган, инсон ҳуқуқлари топталаётган мамлакатларга ҳеч қандай ёрдам кўрсатмасликка қарор қилди. Мазкур ҳужжатда таъкидланишича, молиявий кўмак демократик ўзгаришлар йўлида муваффақиятга эришилаётган мамлакатлар ва халқларга кўпроқ берилади.

● **Молдованинг собиқ бош вазири, республика Халқ фронтининг парламентдаги фракцияси раҳбари Мирча Друкнинг айтишига қараганда, Молдова 1992 йил июлига бориб Румыния билан қўшилиб кетади.**

● Франция терма командаси ва «Марсель» клубининг сардори Жан-Пьер Папен «Уорлд Соккер» журнали ўтказган сўров натижаларига кўра мавсумнинг энг яхши футболчиси деб тан олинди. Яна бир француз — Мишель Платини энг яхши тренер сифатида эътироф этилди. Унинг раҳбарлигида Франция терма командаси Оврупо чемпионатининг саралаш ўйинларида жуда муваффақиятли қатнашди, саккиз учрашувда саккиз маротаба ғалаба қозонди.

● **Белградда шахмат бўйича халқаро катта турнир ниҳоясига етди. Унда 11 имкониятдан 7,5 очко тўплаган совет гроссмейстери Борис Гельфанд биринчи ўринни эгаллади.**

(ТАСС ва марказий матбуот материаллари асосида тайёрланди).

ХОТИН-ҚИЗЛАР ДАЪВАТ ЭТИШАДИ

РЕСПУБЛИКА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҚОМИТЕТИНИНГ 28—29 НОЯБРЬ КУНЛАРИ СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИДА БУЛИБ УТГАН АНЖУМАНИ ҚАТНАШЧИЛАРИ МУРОЖААТНОМАСИ

Қадрли оналар, опа-сингиллар, дугоналар!

Биз жамиятимиз ҳаётидаги туб ўзгаришлар ҳар бир хонадонни ташвишга солаётган, айни вақтда яхши кунларга умид ва ишонч туғдираётган беҳаловат даврда сизга мурожаат этаяпмиз.

Бугун халқимиз мустақил Ўзбекистон жуҳмурияти Президенти умумхалқ сайлови арафасида — катта имтиҳон олдида турибди. Биз бу мустақилликни Ислом Каримов жумҳуриятимизга Президент сифатида раҳбарлик қилаётган даврда қўлга киритдик.

Ислом Каримовнинг жумҳурият раҳбари лавозимидаги дастлабки фармонлари унинг хотин-қизлар, оналар ва болаларга қилаётган ғамхўрлигидан ёрқин далолат беради. Кўп болали оилалар учун меҳнат дафтарчалари, ҳомиладор аёлларга, қуйи синфларнинг ўқувчиларига, фахрийларга, ногиронларга, кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам — ана шу барча савобли ишларнинг ҳаммаси унинг ташаббуси билан бошланди ва жумҳуриятимиз иқтисодий тангликни бошидан кечираётган шу оғир даврда бунинг учун имконият топди.

Деҳқонлар ернинг эгаси бўлишмоқда. Иқтисодиётни соғломлаштириш ва ривожлантириш йўлида амалий қадамлар қўйилди, талабалар, ўқитувчилар, ҳарбий хизматдаги йигитларимиз аҳволини яхшилаш тадбирлари рўёбга чиқарилмоқда. Халқимизнинг шонли анъаналари тикланмоқда ва ривожлантирилмоқда, маданият ва дин қадриятларига қайтадан баҳо берилмоқда...

Ана шу ижобий ўзгаришларнинг ҳаммаси Ўзбекистоннинг 20 миллионли аҳолиси кўз ўнгида рўй бермоқда. Президент Каримов ва у бошчилик қилаётган жумҳурият раҳбарияти ташаббуси билан шундай савобли ишлар қилинмоқда. «Пахта иши» деб аталмиш иш юзасидан ҳибсга олинган юзлаб бегуноҳ кишилар қамоқдан озод қилинди. Оталар оғир жудоликдан сўнг фарзандлари бағрига, эрлар ва ўғиллар жабрдийда хотинлари ва оналари бағрига қайтишди.

Президент Каримов ҳар бир аёл, ҳар бир бола қалбида, кўп миллатли Ўзбекистон халқи яшаётган умумий хонадонимизда яхшилик, тинчлик ва умид чироғини ёқаверсин!

Бўлажак сайловда ҳаммангизни Ислом Каримов учун овоз беришга чақирамиз!

ҚУВВАТЛАЙМИЗ!

Жумҳуриятимизда Ўзбекистон президентлигига номзодларни қўллаб-қувватлашга бағишланган митинглар ва йиғилишлар давом этмоқда. Маълумки, сайлов 29 декабрь куни бўлади.

Урганч ёғ-мой комбинатида Ўзбекистон жумҳурияти Президенти лавозимига кўрсатилган Ислом Абдуғаниевич Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга бағишланган кўп кишилик митинг бўлди. Слесарь Ермек Дусекеев ўз нутқида ҳозир мамлакатдаги иқтисодий ва сиёсий вазият беқарор эканини таъкидлади. Шу сабабли халқимизга муносиб турмуш шароитини яратишга, аҳолининг камбағал табақалари манфаатларини ҳимоя қилишга қодир бўлган раҳбарлар керак. Ўзбекистоннинг ҳозирги Президенти ана шу ва бошқа кўплаб вазифаларни ҳал этиш учун кучини ҳам, ғайратини ҳам аямаяпти. У тажрибали иқтисодчи, моҳир сиёсатчидир. Бошқа нотиқлар ҳам И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватладилар.

* * *

— Сайлов кунида И. А. Каримов учун овоз беришни таклиф қиламан, деди ўз нутқида Урганч қурилиш коллежининг муаллими Н. Ниёзова бу ерда бўлган митингда. — Президентимиз миллатлараро муносабатларни мустаҳкамлаш борасида кўп иш қилди ва турли миллат кишилари бунинг учун ундан миннатдордирлар.

Митинг қатнашчилари президентлик лавозимига кўрсатилган И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватладилар ва 29 декабрда унинг учун овоз беришга қарор қилдилар.

КОМИТЕТ МАЖЛИСИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Ошкоралик комитетининг 3 декабрда бўлиб ўтган мажлиси кун тартибида иккита ғоят муҳим масала турарди: биринчиси — оммавий ахборот воситалари ҳақидаги қонун талабларига қандай риоя этилаётгани, иккинчиси — Ўзбекистон Республикаси Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетини Миллий телерадио компаниясига айлантириш тўғрисида. Бу ҳақда тегишли ахборотлар тингланди, қизғин баҳс-мунозаралар бўлди, тавсиялар берилиб, амалий таклифлар киритилди.

Депутатлар жойлардан тушган аризалар ва мурожаатларни қараб чиқдилар.

«Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномалари мақомини ривожлантириш, уларнинг фаолиятини такомиллаштириш, таъсирчанлигию ўқимишлилигини таъминлаш билан боғлиқ муаммолар ечими хусусида атрофлича фикрлашилди, таҳририят раҳбарияти тақдим этган ҳужжатлар Олий Кенгаш раёсати тасдиғига киритиладиган бўлди.

Ташкилий масала ҳам кўрилди. К. Баҳриев Ошкоралик комитети раисининг ўринбосари, О. Маматова котиба этиб сайландилар.

Мажлисни комитет раиси Э. Воҳидов олиб борди.

Депутат бонг уради

ОБИДАЛАР ТИЛГА КИРСИН

Кўп йиллардан бери дунё сайёҳлари эътиборини тортиб келаётган, ЮНЕСКО ҳисобида турган, «Буюк ипак йўли» йўналишига кирган, қадимги даврда Ўрта Осиё маданиятининг олтин ўчоғи бўлмиш Хоразм давлатининг дастлабки пойтахти — Тупроққалъа ёнгинасида яшаб юрган замондошимиз унинг тарихини билмаслигидан ортиқ нодонлик бўлиши мумкинми? Воҳамиздаги бошқа кўпгина обидалар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Ҳатто дунёнинг энг ривожланган халқларига нисбатан ҳам бой тарихимиз ва қадимий юксак маданиятимиз бўла туриб нима учун уни ҳозирги авлод билмай ўтиб кетиши керак, деган савол қалбимга тинчлик бермайди.

Ноҳиямиз ҳудудидаги қадимги Хоразм тарихи ва маданиятининг тилсиз гувоҳи бўлган, бизгача сақланиб келган мислсиз харобалар сирини ўрганиш, уларни таъмирлаш ва тиклаш бўйича хайрли ишлар бошлаб юборилди. Ўтган йили қарийб 2500 йиллик тарихдан сўзловчи ноҳия ўлкани ўрганиш музейи ишга туширилди. XIV асрнинг ягона меъморлик ва маданият ёдгорлиги бўлмиш Норинжонбобо мақбарасида таъмирлаш ишлари ниҳоясига етмоқда. Тупроққалъада эса таъмирлаш ва тиклаш ишлари тезкорлик билан олиб борилмоқда. Шу жойда «Тупроққалъа» музейи биноси қад кўтармоқда. Бу хайрли ишларни жумҳурият «Меъмор» бирлашмасининг Хоразм ва ноҳиямизда янги ташкил этилган махсус таъмирлаш устахоналари бажармоқда.

Шунингдек, Н. Н. Миклухо-Маклай номли этнография институти олимлари, яъни академик С. П. Толстов асос солган Хоразм археология этнография экспедицияси ходимлари билан яқиндан алоқа боғлаб, кўп йиллар давомида қазиб олиб кетилган ноёб археологик топилмаларни воҳамизга қайтариб олиб келиш бўйича ҳам бирмунча иш қилинди. Асосан Тупроққалъадан москвалик археологлар қазиб топиб олиб кетилган кўплаб ноёб нарсалар ҳозирча Қорақалпоғистон санъат музейига келтириб қўйилди. Бироқ қайтариб олиб келиш ва бизнинг музей шароитида сақлаш мумкин бўлмаган жуда кўп топилмалар тасвирини таъмирловчи рассомга буюртма бериб ишлатишдан бошқа илож тополмадик.

Мен Москвадаги этнография институтининг археологик-этнографик топилмалар сақланадиган омборида бўлганимда, воҳамиздаги тарихий қалъалардан топилган турли нарсаларнинг жуда авайлаб сақланаётгани, уларни санаб адоғига етиб бўлмаслигини кўриб лол қолдим. Институт раҳбариятига учрашиб, бу нарсаларни қайтаришни сўраганимизда, сизларнинг музейингизга керакли айрим нарсаларни бериб ёрдамлашишимиз мумкин, холос, — деган жавоб олдик. Энг ноёб ашёлар, қадимий осори-атиқаларимиз сақланиб турган Ленинград Давлат эрмитажи ва Москвадаги Шарқ халқлари тарихи музейи раҳбарларидан эса бутунлай рад жавоби олдик. Тоқат қилиш мумкин бўлмаган аянчли аҳвол.... Агар жумҳуриятимиз археологлари бепарволик қилмаганларида, бундай аҳволга тушмасдик. Мен уларга; «Ҳали ҳам кеч эмас, воҳамиздаги қадимий, обидаларни сақлаш йўлида сизлар қилишингиз зарур бўлган ишлар жуда кўп, тарихимизни нечоғли тиклаш энди сизларнинг ҳаракатингизга боғлиқ», — демоқчиман.

Ўзбекистон маданият вазирлиги СССР этнография институти билан Тупроққалъа тарихий ёдгорликларининг қолган қисмида археологик қазилма ишларини олиб бориш ва топилмаларни ўзимизда қолдириш бўйича шартнома тузганини иложсизликдан қилинган иш деб ҳисоблайман. Яна бир шундай шартнома тузиб, олдин қазиб олиб кетилган нарсаларнинг ҳаммасини ўз ватанига, ўз халқига қайтариб олиб келиш масаласини ҳам тезроқ ҳал қилиш керак.

«Буюк ипак йўли» — мулоқот йўли» шиори остида ташкил этилган халқаро экспедиция қатнашчилари Тупроққалъада бўлганида, унинг хароба аҳволини кўрган академик А. Асқаров. — қалъа атрофида экин майдонлари камайтирилмаса, ерости сувларини қочириш чораси кўрилмаса, қилинаётган ишлар бефойда кетади. Уни хароба аҳволга келтирганлар эса тарих олдидаги хатоларини тузатишлари керак», — дея куюниб фикрлар билдирган эди. Чин юракдан, холисона айтилган бу аччиқ танқид ўз самарасини берадиган бўлди. Қорақалпоғистон жумҳурияти Вазирлар Кенгашининг махсус қарорига мувофиқ келаси йили қайта қад кўтараётган ва тилга кираётган қалъа атрофидаги 100 гектардан ортиқ майдонда обида емирилишининг олдини олиш мақсадида ерости сувларини қочириш, кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш ишлари бошлаб юборилди. Халқ депутатлари ноҳия кенгаши раҳбарияти ҳам тарихий қалъаларни таъмирлаш ва музейлар ташкил қилиш ишларига бошқош бўлиб, тадбирларни тезлаштириш учун ёрдам бермоқда. Булар бошланган хайрли иш рўёбга чиқишига ишонч ҳосил туғдиради. Ноҳиямиз ҳудудида боболаримиз пешона тери ва қони тўкилган яна 30 га яқин қадимий қалъа ва қўрғонлар хароба ҳолида сақланган. Эндиликда ана шулар иложи борича тезроқ таъмирланса, ҳеч бўлмаганда атрофи ободонлаштирилиб, бундан кейин емирилиб, йўқ бўлиб кетишининг олдини олиш чора-тадбирлари кўрилса, халқимизнинг ҳам маънавий-маданий, ҳам иқтисодий бойлиги юксалишига йўл очилган бўларди.

1989 йилдан бошлаб воҳамизга Америка, Англия, Франция, Италия ва бошқа мамлакатлардан сайёҳлар кела бошлади. Улар орасида воҳамиздаги тарихий қалъалар бўйлаб маршрут очиш истагини билдирганлари ҳам бўлди. Демак **жумҳуриятимиздаги мутасадди ўртоқлар ноҳиямиз ҳудудидаги тарихий қалъаларни ноёб очиқ тарих музейини «Буюк ипак йўли» ва «Қадимги Хоразм олтин ҳалқаси» сайёҳлар маршрутига киритиш масаласини тезроқ ҳал этиши зарур.**

Қадимги Хоразм тарихи Амударёнинг ўнг соҳилидаги — Тўрткўл, Беруний ва Элликқалъа ноҳиялари ҳудудидаги қалъа ва қўрғонлар тарихи билан чамбарчас боғлиқ эканлигини ҳатто маҳаллий халқ билмаслиги аниқ. Тарихимиз қуёши юзидан ғуборлар ортилаётган ҳозирги даврда ўтмиш ҳақидаги бор гапларни авлодларга очиқ-ойдин қилиб етказиш, жумладан, тарих ҳақидаги китобларда буни тўла баён этиш ҳаётий зарурат бўлиб қолди. Қадимги Хоразм тарихининг очилмаган варақлари, ўқилмаган ва ўқитилмаган саҳифалари, ҳатто шу кунгача ёзилмаган китоблари ҳам беҳисоб. Ҳозирги авлод, айниқса, тарихчи олимлар зиммасида халқимизнинг манқуртлик даражасига сабаб бўлган шундай хатоларни тузатишдек масъулиятли муқаддас вазифа турибди. Бу борада қилинаётган ишлар туфайли қадимги тарихимиз довруғи дунёга ёйилади. Энг муҳими, қадимий аждодларимиз, боболаримиз руҳи шод бўлиб, уларнинг янгроқ овози ҳозирги ва кейинги авлодлар қалбида, онгида жаранглаб акс садо беришига имоним комил.

Самандар ИСМОИЛОВ,
халқ депутатлари Элликқалъа район совети ташкилий ишлар бўлими мудири.

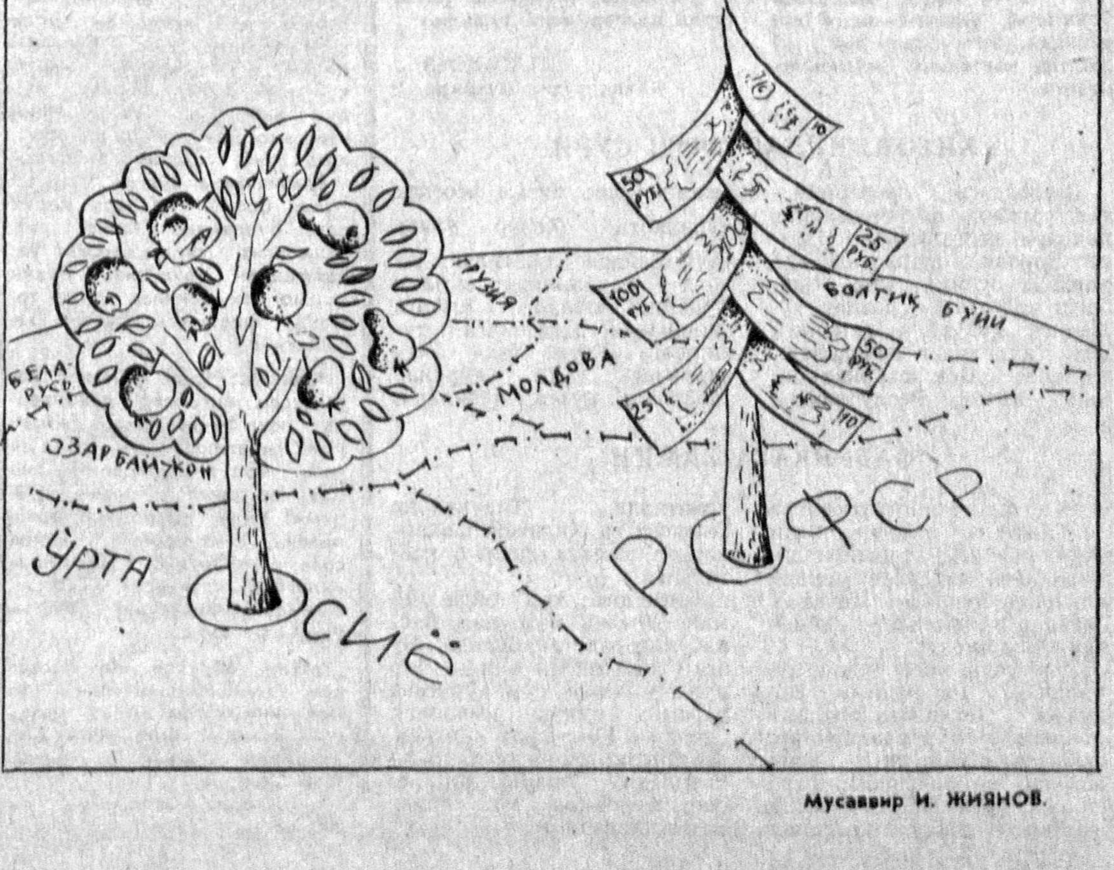

Мусаввир И. ЖИЯНОВ.

Мавзуга қайтамиз

«ЎРНИНИ ТОПГАН ОДАМ»НИНГ ТЎЙИ

Усмон Назаров хонадони дўстлар, ошна-оғайнилар билан гавжум. «Ҳосил байрами» тантаналари Усмон ака ҳовлисида ошхўрлигу чойхўрликка уланиб кетди. Ўртанча ўғилнинг аскарликдан қайтиши нур устига аъло нур бўлди. Тўй авжига минди...

Самарқанд вилоятининг Каттақўрғон районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигида истиқомат қилувчи Усмон Назаров номини муштарийларимиз ёддан чиқармаган бўлсалар керак, деб ўйлаймиз. Рўзномамизнинг шу йил баҳордаги сонларининг бирида «Ўрнини топган одам» сарлавҳали лавҳа босилган эди ва унда собиқ адабиёт муаллими машаққатли изланишлар, хатолар, тушкунликлардан сўнг фермерликни ихтиёр этгани, ер олиб, деҳқончилик билан машғул бўлиб, шу тахлит ҳаётда ўз ўрнини топганлиги ҳақида ҳикоя қилган эдик.

Лавҳамиз айрим кишиларда эътироз ҳам уйғотди. Бир шоввоз укамиз «муаллимликни ташлаб кетмон чопиш, академикликни йиғиштириб трактор миниш жасорат эмас, жиноят-ку», деди. Унинг фикрича биз миллатимизни аввало саводли қилиш ҳақида ўйлашимиз керак эмиш. Эй биродар, қорни оч одамнинг кўнглига китоб сиғадими! Ўрислар айтмоқчи «оч-яланғоч жонбозлик билан узоққа бориш қийин», ахир. Майли, гап бунда эмас. Қорни тўқнинг қорни оч билан нима иши бор, дейдилар.

Гап шундаки, Усмон Назаров ўз ўрни фермерчиликда, ишбилармонлар даврасида эканлигини яна бир карра исботлади. Жамоа хўжалиги билан шартнома тузиб, ихтиёридаги 8 гектар ерга бу йил чигит экди ва оиласи билан ҳалол, самарали меҳнат қилди. Натижада ҳар гектар майдондан 47 центнердан ҳосил кўтарилди. Бу фақат жамоа хўжалигида эмас, бутун районда энг юқори кўрсаткичдир.

Фермер йиғим-теримни уч ҳафтада якунлади. Қабул пунктига 38 тонна биринчи навли хом ашё топширилди. Бу мўлжалдагидан қарийб икки баравар кўп. Жамоа хўжалиги билан тузилган шартномага кўра топшириладиган 20 тонна пахта эвазига 27 минг сўм ҳақ олиниши лозим эди. Қўшимча равишда 18 тонна хом ашё сотилгани, бунинг устига йил бўйи ҳосил етиштириш учун сарфланган маблағдан анчаси тежаб қолингани туфайли Усмон Назаров хонадонининг якуний даромади 100.000 сўмни ташкил этди.

Юз минг. Кўпми бу ёки озми?

— Бозор иқтисодиётини, нарх-наво шиддат билан ошиб бораётганини ҳисобга олсак, бу асло кўп эмас, — дейди Усмон ака. — Қолаверса, техникани янгилаш, эҳтиёт қисмлари сотиб олиш керак. Ўғлимга уй солиш ниятидаман. Ҳадемай уни уйлантириш пайти келади. Хуллас, бу оз. Келгусида даромадимизни янада кўпайтиришимиз лозим. Аммо ҳозир пулдан ҳам муҳимроғи — эркин меҳнат қилиш имконияти туғилгани, деб ўйлайман. Ихтиёримиздаги ер бизга 20 йил муддатга ажратилган. Фикримча, ер деҳқонга абадий фойдаланиш учун берилиши керак. Шунда у заминга ўзининг чинакам мулки деб қарайди, асраб-авайлайди, ҳосилдорлигини муттасил оширишга, ҳўрлатиб қўймасликка интилади. Ахир ер фарзандларига мерос қоладиган бўлгач, уни ярoқсиз ҳолга келтирмайди-да.

Чиндан ҳам ерни севадиган, тилини биладиган тадбиркор деҳқонлар меҳнатини ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш, уларга барча шарт-шароитни яратиш лозим. Бугунги ва эртанги куннинг талаби шундай.

Дарвоқе, жамоа хўжалиги раҳбарияти Усмон Назаровга «Ҳосилдорликни 45 центнерга етказсангиз, битта енгил автомашина ажратиш биздан», дея ваъда беришганди. Бинобарин, муҳтарам раис Б. Файзиев ҳиммат қилиб юборсалар ажаб эмас.

...Деҳқон хонадонининг мўъжаз, тўкис ва тўкин дастурхони атрофидаги дилкаш суҳбат, чақ-чақ, ҳазил-мутойиба, ўйин-кулги алламаҳалгача давом этди. Бундай давраларда кўнглинг ўсади, кўксингда фахр уйғонади: машаққат ила меҳнат қилишни билган ўзбек ҳаёт завқу сафосини суришни, тўқ, бадавлат турмуш кечиришни ҳам билсин-да! Шундай эмасми?

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Қарши давлат муаллимлар институти илмий ходимлари билан Нишон районидаги тажриба-ишлаб чиқариш хўжалиги мутахассислари биргаликда амарант ўсимлиги устида тадқиқот ишларини олиб бормоқдалар. Бу ўсимликдан ҳар гектар майдондан 1500—2000 минг центнер ҳосил олиш мумкин. Амарантнинг яна бир афзаллиги бор: беда ёки маккажўхорига ўхшаб кўп меҳнат ва сув талаб қилмайди. Тўйимлилиги ҳам бир неча баробар юқори.

СУРАТДА: институт ботаника кафедраси мудири, биология фанлари доктори, тажрибанинг илмий раҳбари Самадилла Мустафоев (чапда) ва тажриба-ишлаб чиқариш хўжалиги директори Юсуф Тошемиров амарант ўсимлигини кўздан кечирмоқдалар.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ТИЛГА ЛОҚАЙДЛИК— ЭЛГА ЛОҚАЙДЛИК

Дунёда ҳамма нарсани сотиш мумкиндир, аммо ҒУРУРНИ эмас. Ҳамма нарсани пулга чақиш осондир, лекин миллий ТУЙҒУНИ... Ана шу икки фазилатларсиз яшаётган инсоннинг жонивордан фарқи йўқ деб ҳисоблайман. Зеро, ҳар қандай миллатнинг келажаги ушбу икки устунга таянади. Сизнинг миллион ёки миллиард сўмга етгулик бойлигингиз бўлса-ю, юқоридаги фазилатларингиз бўлмаса, юрт учун сариқ чақалик нафли эмассиз.

Ҳар куни ишга боришда, ишдан қайтишда шулар ҳақида ўйлайман. Автобусда орқангизда ўтирган миллатдошингиз «Передайте» дея чиптага пул узатганда, сиз қандай ҳолга тушишингизни билмадим-у, менинг бутун вужудим музлаб кетади. Нарёғдан яна биттаси «Сходите?» деб турса, ундан баттар аҳволда қоласиз. Автобус ойнасидан кўзингиз «Улица Гафура Гуляма» деган ёзувга тушгач, юрагингиз тарс ёрилиб кетгудек бўлади. Бехосдан ўзимизнинг Ғафур Ғуломми ёки...

Гўё бизда икки йил бурун иккитиллилик ҳақида қонун қабул қилингандай, парвойи фалакмиз. Тўғри, хайрли ишлар қилинаяпти. Кўчалар, туман ва ҳоказолар номи ўзгартирилаяпти. Булар ҳам жуда керак. Лекин одамларимиз онгида қотиб қолган тушунчаларни ҳам янгилаш зарурдир. Дўстларимизни рус забон рўзномаларда, эшиттириш ва кўрсатувларда қонунда белгиланган муддат тугагач фақат давлат тилида иш олиб борилади, дея тез-тез огоҳлантириб туриш вақти келди. Токи улар ҳар қадамда бу тилни ўрганмоқлари шарт эканлигини ҳис қилиб турсинлар. Ҳадемай 8 йил ўтиб кетади. Ундан кейин ўзимиз ҳам, қонунимиз ҳам бебурд бўлиб қолиши мумкин. Буни қонун ижроси билан шуғулланаётган мутасаддилар тўғри тушунишларини истардим.

Мана, иттифоқ тасарруфидаги корхоналар ҳам республика мулкига айлантирилди. Қонунда бундай завод ва фабрикаларда иш икки тилда юритилади, дейилганди. Энди қарорнинг шу қисмини ҳам ўзгартириш вақти етмадими? Буни ўйлаб кўрсак ёмон бўлмасди.

Албатта, битта доимий комиссия шунча ишларни қамраб ололмайди. Ҳар биримиз қонун ижросига ўз ҳиссамизни қўшишимиз лозим. Дейлик, керак-нокерак жойларда бошқа тиллардан фойдаланмай, давлат тилида гаплашсак, уни ўрганишга кишиларда эҳтиёж ўсади. Асло қўполлик қилмай, рус забон кишилар билан муомалада давлат тилидан кенгроқ фойдалана бориш кутилган натижани беришига аминман. Ҳозиргидай лоқайдлик қилаверсак, саккиз йил тугул саксон йилда ҳам ҳеч ким давлат тилини ўрганмайди. Халқимизда шундай мақол бор: «Ҳурмат қилсанг, иззат топасан». Бунинг маъносини Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир инсон тушинишини истайман.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Нафақат туйнуклар, дарвозалар очилгай

«СОҒИНЧ» ПОКИСТОНДА

МЕН ШУ МАВЗУДА ЯХШИРОҚ НАРСА ЁЗИШГА КЎПДАН БЕРИ УРИНАМАН. БИЛАСИЗМИ, ЁЗОЛМАЙМАН. ЭҲТИМОЛ БУ ОЖИЗЛИГИМДИР. ЛЕКИН...

Ахир, инсоф билан ўйлаб кўринг, ўн саккиз йил қоқилса суяб, йиқилса куйиб вояга етказган фарзандини орадан ўн йил ўтаётган бўлса-да, на тириклиги, на ўликлигини биладиган онага нима деб таскин бериш мумкин, нигоҳига қандай қараб бўлади?!

«Тупроқ — юпанч, — дердилар раҳматли момом. — Оллоҳ бандасини яратган, унга ўлим берган. Яна шу куйиб адо бўлмасин, деб тупроқни яратган. Майитни тупроққа қўйсанг, Оллоҳнинг неъматими, кўнглинг совийди. Бу марҳаматни Оллоҳдан бошқаси беролмайди», — дердилар раҳматли.

Тирик бўлганларида сўраган бўлардим: момо агар ўлик тириклиги маълум бўлмаса-чи, она билмаса-чи, фарзандининг тирик, ўликлигини. Унда нима қилсин, она?..»

Раҳматли момом жавоб бера олармидилар...

Агар афғон урушида бўлиб қайтган болаларни кузатсангиз сизда оғир кайфият уйғонади: улар билан узоқ, мириқиб суҳбатлаша олмайсиз. Очиғи, суҳбатлашишга чидамайсиз...

Қосимжонни кўрган одам ҳеч иккиланмай 40 ёшга кирган бўлса керак, деб ўйлайди: сочи кумушранг, кўзлари бир умр уйқусизлик заҳматини чеккан одамнинг нигоҳларидай.

«Мени оқ соқолли бир мўйсафид асради, — дейди Қосимжон. — Ўлим билан тик келганимда у йўл кўрсатарди. Шу бўлмаганда, рост гап, тирик қайтишим гумон эди. Бир гал танкларимиз тоғли йўлдан кетаётганида командиримиз олдиндан рация орқали ҳар ким жой-жойида тўхташи ҳақида буйруқ берди. Ўша «мўйсафид» яна кўриниб, бу ерга тўхтама, деди. Менинг маслаҳатим билан биз ўтирган танк 5—6 метр нарироққа бориб тўхтади. Биз тўхтамоқчи бўлган жойга орқамиздан келаётган танк тўхтаган эди ҳамки, йўлга кўмилган мина портлаб танк ёниб кетди».

Қосимжон билан боя айтганимдек, узоқ суҳбатлашиш жуда оғир: юрагинг чидамайди, қисилиб кетасан.

Дарвоқе, мўйсафид ким? Ким у Қосимжонни ўлимлардан олиб қолган, шу кунларга етказган, руҳми? Кимнинг руҳи. Ота-боболаримиздир — болаларини ўйлаб у дунёда ҳам тинч ётмаган.

Мен кино ҳақида ёзмоқчи эдим: аниқроғи Қосимжон Сўфиев яратган видеофильмлар ҳақида ёзмоқчи эдим. Аввал бу ҳақда ёзмасам гўё мени ҳеч ким тушунмайдигандай туюлди, бусиз Қосимжон ва унинг фильмлари ғариб бўлиб қоладигандек кўринди...

Қосимжон яқинда «Соғинч» деб ном олган яна бир фильм яратди. Уни Президент ўзи билан Покистонга олиб кетмоқчи экан. Фильм урду тилига таржима қилинган.

Фильмни агар мен муаллиф бўлганимда эди «Фарёд» деб номлаган бўлардим. Оналарнинг сўзини тинглаб, чидаш учун одам тош бўлиши керак.

Она фарзандини шу пайтгача тирик ёки ўлганини билмайди. Тобут келган, тобутни очмай кўмишган. Ҳатто қабристонга ёдгорлик ўрнатишган. Тошда сурати, таржимаи ҳоли бор. Лекин она ишонмайди. Ишонмайди-ю, ўғлининг қабрига бориб фотиҳа ўқиб келади. Фотиҳа ўқийди-ю, эшик тиқ этса кутади.

Она фарёд қилади... бу нолага тош ҳам эрийди.

Абдулазиздан 1982 йили энг сўнгги хат келади. У Қандаҳор вилоятининг Чорбоғ қишлоғида 1988 йилгача Толибжон бошлиқ мужоҳидлар қўлида асир бўлган. Ўша йилнинг 5 мартида асирликдан уйи Фарғона район Ильич номли колхознинг Хонқизи қишлоғига қайтган.

Абдулазиз асирликдан сўзлайди: асирга тушган ўртоқларининг ватанга қайтишларини илтимос қилади. Оналари гирён бўлиб кутаётганлигини, яшаш гарчи бу ерда оғирроқ бўлса-да, ватан барибир ватан эканлигини, келсаларинг авф этишларини, асирларга энди бошқача кўз билан қарашаётганлигини айтади.

Фильмда тақдирлар тақдирга уланиб кетаверади: қисмат йўли битта: ватан ва...

Жўравойга ватанга қайтиш насиб қилмади. Йўқ, бу ҳукм эмас, эҳтимол у тирикдир. Ватанига — Бўстонлиқ районининг Бурчмулла қишлоғига қайтар (илоҳим қайтсин). Она — Насиба ая уйда Жўравойнинг ўзи эмас, тобути кириб келганида нима бўлганини эслай олмайди. «Тобутни очишмади, — дейди ая. — Чидолмадим. Тобутнинг қозиқдай-қозиқдай михларини тишларим билан очдим...» Ўшанда аянинг курак тишлари буткул синиб кетган экан: тишлар ўрни ҳали ҳам бўм-бўш. «Ишонмадим, — дейди ая. — У менинг ўғлим эмас, ўғлим тирик дедим».

1982 йилда «раҳматли» Жўравойнинг «тобути» келган бўлса 1987 йил Жўравойдан хабар келади: у тирик экан.

Синглиси Мақсуда ҳикоя қилади: «1986 йил эди. Пионерлар лагерида ишлардим. Ёзда Афғонистондан бир гуруҳ мактаб болалари келди. Биз иноқлашиб кетдик, уларга дардимни енгиллатиш учун акам ҳақида гапириб, хизмат пайтида юборган суратларини кўрсатдим. Довуд деган афғон бола: «Мана шу Жўравой ака эмасми», деб акамнинг суратини кўрсатди. Биз ўшандан буён акам билан хат олишиб турамиз. У уйланган, фарзанди ҳам бор, деб эшитдик».

Жўравойнинг қабри эса... Бурчмуллада.

Фильмда тақдирлар тақдирга уланиб кетаверади: қисмат йўли битта — ватан ва...

Ўктамжонга ҳам ватанга қайтиш насиб қилмаган. Ота-она сарсон-саргардон, суриштирмаган жойи қолмаган. У тирик, Покистонда деган хабарлар бор. Рост ёки ёлғонлигини Оллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди. Оллоҳ эса... айтмайди.

Фильмда тақдирлар тақдирга уланиб кетаверади: қисмат йўли битта — ватан ва...

Тасвирда қўлига сурат кўтарган она кўринади. Истар она — самарқандлик, ўғли Баҳриддин бедарак кетган: ундан на тобут келди, на бир хабар. Она: «улар ҳам мусулмон-ку, нега болаларимизни жўнатишмайди...» дейди.

Яна тасвирда қабристон кўринади. Ёдгорлик лавҳаси: «Рўзбонов Ортиқ — 1964...» Сурхондарё вилояти, Сариосиё ноҳияси, Дашнобод қишлоғи. 1985 йил 8 февралда тобути келган. Ўтган йил бир ҳамқишлоғи Ҳажга борганида Ортиқбой ундан уйларига салом айтиб юборган. Демак, Ортиқбой тирик. Ортиқбойнинг қабри эса... Дашнободда...

Фильмда тақдирлар тақдирга уланиб кетаверади: қисмат йўли битта — ватан ва...

Фильм тасвирида асирликдан яқинда юрти — Жарқўрғонга қайтган Намоз Оллоёровнинг отаси ҳам бор. Ота ўғлининг қайтишига ёрдам беришларини сўраб, Ўзбекистон ҳукуматига мурожаат қилаяпти. Бу фильмни тайёрлашга анча олдин киришилганлигидан далолат беради. Фильм сўнггида Намознинг тайёрадан тушиб, ота-она, қариндош-биродарлари билан дийдорлашуви ҳам акс этган.

Тасаввур қилинг: саккиз йиллик айрилиқ: она билмайди, фарзанди ўликми, тирик. Хат-хабар йўқ. Фарзанд ўзини онанинг қучоғига отади. Ана шу лаҳзада ҳеч ким чидолмайди. Кўзлардан ёш сизилиб чиқади. Фильмдан сўнг йиғлай олмаган одамнинг мен одамлигига ишонмайман.

Фильм қуруқ ҳужжатли тасвирлардангина иборат эмас: қуёш, ер, тун, бола тасвирларини кино санъатидаги ташбиҳлар — ноёб топилмалар деб аташ мумкин.

Қосимжон фильмнинг сўз муаллифи, режиссёри Абдували Ёқубов, тасвирчилар — Рафаэль Камолов ва Алишер Пўлатовлар, монтажчилар — Мидҳат Митфаҳуддинов билан Тоҳир Шариповлар.

Бу Қосимжон сўз ёзган биринчи ва сўнгги фильм эмас, унинг саноғи кўп: «Ботма, қуёш», «Йигит бўлиб туғилмайдилар», «Умид», «Оқ қушлар», «Карвон», демак «Соғинч», олтинчиси экан.

Қосимжон Сўпиев ҳали ёш: ўттиздан энди ошди. Афғон урушидан қайтгач, Тошкент давлат дорилфунуни журналистика факультетида таҳсил олди. Ҳозир телекўрсатувларнинг «Ёшлик» таҳририятида муҳаррир вазифасида хизмат қилади. Андижоннинг Асакасида туғилган, Ҳовузбўйи қишлоғидан.

«Ботма қуёш» фильми Минск шаҳридаги IX-Бутуниттифоқ Ёшлар телефестивалининг совриндори бўлди. «Умид» фильми ҳам Одессада ўтказилган Ёшлар фестивалида имтиёзли ўрин олди. Бир неча марта марказий телекўрсатувлар орқали намойиш қилинди. «Карвон» эса ҳали ниҳоясига етгани йўқ. Яқинда Афғонистонга бориб, уни ҳам тугаллашмоқчи экан.

«Катта фильм бўлади, — дейди Қосимжон. — Унда инглиз киночилари олган ҳужжатли тасвирлардан ҳам фойдаланганмиз, насиб қилса ўзимиз борсак, уни яна тўлдирамиз».

Қосимжон сўз ёзган, олти фильмнинг ҳаммаси афғон уруши ҳақида. «У менинг абадий мавзуим бўлиб қолади, — дейди Қосимжон. Дунёда токи уруш хавфи бор экан, шу ҳақда ёзавераман».

У «Соғинч»нинг Покистонда бўлишини қуйидагича изоҳлайди: «Асирларнинг кўпчилиги Покистон ҳудудида сақланган ва кўплари ўша ерда яшаб қолиб кетганлигига ҳеч шубҳа йўқ. Президентимиз борса, фильм намойиш этилса, зора кўриб хат ёзишса, тирикликлари ҳақида хабар беришса. Уларнинг кўпчилиги ватанга қайтишдан қўрқишади: «Борсак, сотқин деб қамаб қўйишади», деб ўйлашади. Очиғи бизга ишонишмайди.

Яна бир сабаби бор: улар чет элда ўзларини жаннатда юргандай ҳис қилишади. Бизда яшаш эса ўзингиз биласиз, қандай эканлигини...

Ҳозир асирликда қолганларни 310 га яқин, Ўзбекистондан 30 та, дейишмоқда. Мен бунга ишонмайман. Анча кўп бўлиши керак.

Яна бир гап: кўплар бедарак кетганларни ҳақиқий исм ва фамилиялари билан қидиришади. Бу хато. Чунки асир тушгандан кейин уларнинг исмлари ўзгартирилади. Мисол учун Александр бўлса — Нуриллоҳ, Ваня бўлса — Раҳматуллоҳ, Инқилоб бўлса — Абдуллоҳ...»

Сезаман: Қосимжон қанча кўп сўзласа, шунча енгил тортади. «Соғинч» туфайли зора бир фарзанд оиласига қайтса ёки хабар келса, — дейди Қосимжон. — Мен учун бундан катта соврин борми...

Қанийди шундай бўлса...

Қосимжонга қўйиб берсанг, кечгача сўзлайдигандай. Бизга эса...

Исмат ХУДОЁР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХАБАРЛАР ОҚИМИДАН

«ОҚСАРОЙ», «КЕШ» АҲОЛИГА МАНЗУР

ШАҲРИСАБЗ арақ-вино заводида тайёрланаётган маҳсулотлар довруғи ҳатто чет элларга ҳам ёйилган. Яқинда корхона мутахассислари вино тайёрлашнинг янги технологиясини ўзлаштирдилар. У хушбўй ва хуштаъмлиги билан турдошларидан фарқланади. Янги вино Шаҳрисабзда Амир Темур томонидан бунёд этилган машҳур қаср шарафига «Оқсарой» деб номланди.

Корхона ишчилари узумнинг хўраки навидан ҳам шаффоф вино тайёрлашни йўлга қўйдилар. Бу вино Шаҳрисабзнинг қадимий номи билан «Кеш» деб аталадиган бўлди.

Шаҳрисабзлик шаробпазлар ўзлаштирган ҳар икки вино тури ҳам аҳолига, ҳам бу ерга келаётган хорижлик сайёҳларга манзур бўлаётир.

Бу йил корхона хўжаликларидан, аҳолидан 14 минг тонна узум қабул қилади. Савдо дўконларига 200 минг декалитр миқдорида вино чиқарилади.

БАХШИ НОМИ АБАДИЙЛАШТИРИЛДИ

ДЕҲҚОНОБОДЛИК Қодир бахши Раҳимовнинг телевизион чиқишлари миллион-миллион томошабинларга завқ-шавқ бағишларди. Ширали овози қўшиқларга ҳузур улашарди. У бир неча марта бахшилар ўртасида ўтказилган танловларда ғолиб бўлганди. Бахши ижодининг айни гуллаган чоғида бахтсиз тасодиф туфайли ҳаётдан кўз юмди.

Нишон районидаги «Самарқанд» давлат хўжалиги меҳнат аҳли бахшининг номини абадийлаштириш мақсадида мактабни унинг номи билан аташга қарор қилдилар.

Мактаб жамоаси эл севган бахши музейини ташкил этишга киришди.

«ЮЛДУЗ» ИШ БОШЛАДИ

ҒУЗОР ноҳиясида яна бир кичик корхона — «Юлдуз» ташкил топди. Корхонага ўндан зиёд ташаббускор ёшлар уюшган. 10 та тикув машинаси ўрнатилиб, бичиш-тикиш йўлга қўйилди. Эрта-индин яна 50 дастгоҳ келтириш мўлжалланаяпти.

— Йил охиригача аҳоли эҳтиёжи учун 100 минг сўмлик зарур моллар етказиб берамиз, — деди корхона раҳбари Р. Холиёров. — Яқинда ўнлаб турли цехлар ишга тушади.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХИТОЙЛИКЛАР УЧУН СЎРИ

Бағдоддаги экспериментал мебель фабрикасининг цехлари кенгаймоқда. Илгари Бордон қишлоғидагина корхона бўлими бор эди. Энди «Дўстлик» давлат хўжалиги ҳудудида ҳам янги цех қурилиши лойиҳалаштирилди. Цех фабрика билан Хитой Республикаси тузган ўзаро битим асосида қурилаяпти. Ҳозир унинг учун майдон ажратилди. Бу ерда уч миллион сўмлик қурилиш ишлари амалга оширилади. Цех ишга туширилгач Хитой Халқ Республикаси учун сўрилар тайёрлаш йўлга қўйилади.

ФАБРИКАГА ЗАМИН

Риштон райони агросаноат комбинатида тўқув цехи фойдаланишга топширилди. Унда янги маҳсулот ишлаб чиқарила бошлади. Цехда болалар ва катталар кийимлари тикилмоқда.

Цех учун янги бино қурилди. Райондаги 85-кўчма механизациялашган колонна қурувчиларининг фойдаланилмаётган кашшофлар лагери биноси сотиб олиниб, таъмирлангач, 35 та «Тойота» тикув машинаси ўрнатилди. Тикувчилар Тошкент ва Андижон шаҳарларида малака ошириб қайтишди.

Янги цех ҳар ойда 45 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадиган бўлади. Бу эса комбинатга йилига бир ярим миллион сўм қўшимча даромад қилиш имконини беради. Келгусида цех кенгайтирилиб фабрикага айлантирилади. Ўшанда 300 нафар хотин-қиз иш билан таъминланади.

Шахсий фикр

БИЗДА ШУНДАЙ ОДАТ БОР...

Ҳа, жуда кўп одатларимиз бор. Улар турли давр, турли шароит, турли тузумларда вужудга келган.

Мен айтмоқчи бўлган фикр бизнинг тузумда анъанага айланиб, авж нуқтага чиққан одат ҳақида.

Бу — таниш-билишчилик. (Баъзан маҳаллийчилик!) Мазкур одат тўғрисида кўп гапирдик, ҳамон гапирмоқдамиз, аммо натижа... Бу иллат қон-қонимизга сингиб кетган, десам, хато бўлар. Бироқ бўйнимизга сиртмоқдек боғланиб, бўйинбоғдек ҳилпираб тургани рост. Қайси соҳага назар солманг, инсоннинг лаёқати, иқтидори, истеъдоди эмас, таниш-билиши асосий ва мустаҳкам роль ўйнаётганига гувоҳ бўласиз. Келажаги аввалдан чизиб қўйилган «зиёли»ларга кўп дуч келганман. Улар ишни комсомолдан бошлаб, фирқага ўтиб, оддий зиёлидан «тўралик»кача бўлган пиллапояни босиб ўтишлари керак эди. Бундайлар билан гаплашсангиз, худди шаҳмат ўйнаётгандек бўласиз. Лекин доимо оқ доналар улар томонда, фили ҳам фарзин даражасида.

Кўпинча ўйлаб қоламан: нега аксар китоблар дўконларда чанг босиб ётади? (Аммо ўша муаллифнинг янги тўпламини чоп этилаверади!) Ёки одамлар китоб ўқимай қўйдими? Унда нега «Икки эшик ораси», «Қалбинга қулоқ сол», «Юртим шамоли», «Улуғбек хазинаси», «Уфқ»... сотувда топилмайди? Айб — ўқувчида эмас...

Минг афсуски, бу соҳада ҳам таниш-билишчилик ўз мавқеини мустаҳкамлаб улгурган. Яқинда ўртамиёна бир қаламкаш билан суҳбатлашиб қолдим.

— Қаерда ишлаяпсиз? — дедим.

— Нашриётда.

— Аввалги жойингиз бўлмадими?

— Бир-иккита китобимни чиқариб олай, кейин бошқа мўлжаллар бор.

Бу ерда изоҳга ҳожат бўлмаса керак.

Форс тили мутахассислигини тугатганман. Қарийб ўн йилдан бери форс-тожик тилларидан таржима қилиб ҳам тураман. Таржималарим «Муштум», «Тошкент оқшоми», «Тошкент ҳақиқати», «Ишонч», «Қишлоқ ҳақиқати» каби нашрларда, Ўзбекистон радиоси эшиттиришларда кўп марта берилган. Навоий йилида ҳазратнинг «Девони Фоний»сидан 20 га яқин ғазал, рубоийларини ўз таржимамда эълон қилдим. Баҳони ўқувчилару мутахассислар беришар. Аммо мен холис ниятда (албатта, таржиманинг сифатига кафолат берган ҳолда) бир неча ғазаллар таржимасини изоҳи билан бир рўзномага олиб кирдим. Элликни қоралаган бўлим мудири уларни ҳатто охиригача ўқиб кўрмай «ҳамма навоийшунос бўлиб кетаверса яхши эмас, Навоийни ўз мутахассислари ўргансин» деб жавоб қилди. Лекин икки ҳафта ўтмай ўша одамнинг Навоий ижодиёти ҳақида ярим саҳифалик мақоласи чоп этилди. Менинг қўлёзмамни қайтарганлиги учун унга маломат қилмоқчи эмасман. Аксинча, у қайтарган «Девони Фоний»га бир назар» мақолам асосида радиода 20 минутлик эшиттириш тайёрланди, мақоланинг рўзнома нусхаси тўлалигича бошқа нашрда чоп этилди. Тўғри, мен даҳо қаламкаш эмасман. Аммо ўз қадрим, иқтидорим даражасини биламан.

Гоҳо ҳаваскор ёш-ёш қаламкашлар келишади. Ёзган нарсаларини чоп эттиролмай юрганликларини гапиришади. Ўқиб кўраман. Бироз ишлов берилиб, сал ёрдам қилинса чоп этиш мумкин бўлган мақола, шеър ёки ҳикоя. Кимларга кўрсатганликлари билан қизиқаман. Турли рўзномалар адабиёт бўлимларининг ўзимга ўхшаш ходимларини айтишади. Лекин нимага бу ёшларга ёрдам бермаганликлари менга қоронғу!

Бундан бир-икки йил аввал шаҳар ижрокомида ишлаб юрган кезларим турли рўзномалардан давлат тили ҳақидаги қонун амалиёти бўйича мақола ёзиб беришимни сўрашар, ҳар кўрганда мақола битдими деб туришар эди. Тайёр бўлиши билан дарҳол чоп этишарди. Тил тўғрисидаги қонунимизнинг икки йиллиги арафасида ўша илтмосчилардан иккитасига мақола топширдим. Лекин чиқмади.

Энди тушунишимча, ўшанда уларга оддий журналист Саидов эмас, Тошижроком Атамалалар комиссияси раисининг ўринбосари Дилмурод Саидов ёзган мақола зарур экан. Демоқчиманки, «е, тўним» латифаси айни бизнинг тузумга мослаб тўқилган экан. Ижод аҳлики, шу даражага бориб етгач, расмий идоралардаги маҳкамачи тўралардан ранжимасак ҳам бўлар.

Мен ушбуни ёзиб ўзимни ўзим тарғиб қилмоқчи эмасман. Бунинг менга зарурати йўқ, на маънавий, на моддий томондан кимнингдир ёрдамига муҳтож ҳам эмасман. Қўш дипломим, уй-жойим, тайинли касби-корим, ҳунарим бор. «Хўш, унда нима истайсан?» — дейишар. Мақсадим — ёшлар орасида умидли қаламкашлар анчагина, уларнинг камчилиги каттароқ лавозимли қариндошлари йўқлигида, холос. Ана ўшаларга ҳомийлик қилайлик, кўмак берайлик. Токи кейинги авлод биз ҳақимизда ижобий фикр билдирадиган бўлсин.

Мусаҳҳиҳ бўлиб ишлаётган ёшлардан баъзиларини танийман. Шу билан бирга, бўлимларда йиллаб «судралиб» юрганлар ҳам йўқ эмас. Агар шуларнинг ўрни алмаштирилса, ҳам ўша матбуот нашрига ҳам муштарийга фақат фойда бўларди.

Гапни таниш-билишчиликдан бошлагандим, шу билан якунлай. Баъзан келишади «фалончини тарғиб қилиб беринг, мукофот олиши керак эди», деб. Гоҳо фалончи журналистикага, филологияга кирмоқчи, уч-тўртта нарсаси матбуотда чиқиши керак экан, деб келишади ва уч-тўртта ахборотми, мақолами ёзиб беришни илтимос қилишади. Ё тавба, битта ахборот ёза олмаса, ундан қандай филолог ёки журналист чиқиши мумкин. Ҳа, кейинчалик ўрганиб кетади», дейишади бепарвогина.

Ҳеч ёдимдан чиқмайди, етмишинчи йиллар охирида «Гулхан» ойномаси қошидаги «Ёш адабиётчилар мактаби»га қатнардим. Раҳбаримиз Темур Убайдулло ҳеч кимни ранжитмаган ҳолда аммо бўладиганларнинг шеърини чоп эттирардилар. Ҳатто битирганимиздан сўнг тавсиянома ҳам фақат бўладиганларга берилганди.

Бундан ўн йилча аввал бир юмуш билан Саид Аҳмад аканинг дала ҳовлисига боргандик. У киши ўз қўллари билан ош дамлаб латифагўйлик қилиб ўтирганлар. Баъзан айрим ўртамиёна қаламкашларнинг димоғфироғига қараб туриб, «Яхшиям бу халқ ёзувчиси эмас, акс ҳолда ёшларга ош дамлаб бериш у ёқда турсин, қолган шўрвани ҳам иситиб келмасди», деб қўяман.

Ҳа, бундай калондимоғ, аслида ўртамиёна, илми саёз кимсалар иқтидорли ёшлар йўлидаги доимий ва асосий ғовдирлар. Улар Тошкент кўчаларидаги дарахтларга ўхшашади: мева беришмайди, соябон бўлолмайдилар. Куз вақтида ҳамма ёққа хазон тўкишади, холос.

Дилмурод САИДОВ,
«Тошкент ҳақиқати» рўзномаси ходими.

ҚИШЛОҚДА БОЛАЛАР СИҲАТГОҲИ

ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ. Ульянов районидаги Муғлон қишлоғида болалар учун янги поликлиника очилди. Унда даволаш ва профилактика бўлимлари бор.

Поликлиника ҳар куни қишлоқ меҳнаткашларининг 150 нафарга қадар фарзандларини қабул қилиб, тиббий ёрдам кўрсата олади.

Бу ерда ўсиб келаётган авлод сиҳат-саломатлигини сақлаш учун ҳамма шарт-шароит муҳайё этилган. Поликлиника замонавий тиббиёт ускуналари ва жиҳозларига эга. Ўнлаб шифокорлар, ҳамширалар хизматга камарбаста.

СУРАТДА: янги сиҳатгоҳнинг рўйхатга олувчи ходимлари Фотима Шарипова (чапда) ва Нилуфар Тўраева.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

«РОССИЯ» ТИЖОРАТ ФИРМАСИ ТАШКИЛОТ ВА МУАССАСАЛАРГА

АҚШ, ГФР, ФРАНЦИЯ, ИТАЛИЯ, ЖАНУБИЙ КОРЕЯ ВА МИСРДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ХАРИДОРГИР ХАЛҚ ИСТЕЪМОЛ МОЛЛАРИНИ (КИЙИМЛАР, ПОЙАФЗАЛ, ЧОЙШАБЛАР, БОЛАЛАР БУЮМЛАРИ ВА БОШҚАЛАР) СОВЕТ ПУЛЛАРИГА СОТАДИ

НАРХЛАРИ БОЗОР БАҲОСИДАН АНЧА ПАСТ

Келишилган ишнинг энг кичик қиймати 50 миллион сўм бўлиши керак

МОЛЛАР МОСКВАДАГИ ОМБОРЛАРДАН ХАРИДОРЛАРГА 3 КУН ИЧИДА ЕТКАЗИБ БЕРИЛАДИ

КОММЕРЧЕСКАЯ ФИРМА

«РОССИЯ»

ТЕЛЕФОНЛАР: 297--95-11, 208-70-86, 297-96-83, КЕЧАЮ КУНДУЗ ИШЛАЙДИ

Хосият БОБОМУРОДОВА

МУНГЛИ ОҲАНГЛАР

АСРАНГЛАР ОНАМНИ

Она юрт, ялиниб сўрайман сендан,
Юрагим тилиниб сўрайман сендан,
Минг бирга бўлиниб сўрайман сендан,
Асрагил онамни, онажонимни!

Янгажон, кўз бўлай кўзларингизга,
Келинлар, кўрк берай сўзларингизга.
Бошимни қўяйин изларингизга,
Онамни авайланг, онамни асранг!

Мажнунтол, онамнинг оёғини ўп,
Шамоллар, изини айлангиз тавоф,
Менинг узилмаган қарзим жуда кўп,
Асранглар онамни, онажонимни!

Муҳаббат исмингмас, жисмингдир, синглим,
Фариштам, покизам, чил пора кўнглим,
Қалдирғоч сиёқлим, қирқ қизга тенглим,
Онамни авайла, онамни асра!

Мен олис йўлларда ҳалак жон бўлиб,
Тунги тушлар ичра юрак қон бўлиб,
Она бўлсам ҳамки, болажон бўлиб,
Сўрайман, асранглар онажонимни!

Онам илдизлари дарёга етган,
Бир азим чинордир, соясин тутган,
Кўр бўлар, ҳор бўлар уни унутган,
Асранглар чинорим — онажонимни!

* * *

Додласам додларим етмаган одам,
Кутишга ўргатиб кутмаган одам,
Вафонинг йўлидан ўтмаган одам,
Бир кун дуч қилади бизларни тақдир.

Қувган ҳам, қочган ҳам дер эмиш худо,
Ёлғонлари қилди ростимни адо,
Яна қанча тугай, эй шоҳ, эй гадо,
Бир кун дуч қилгунча бизларни тақдир.

Кўнглим синди менинг, оҳ кўнглим чега,
Тилимга зорлар бўя, дилим беэга,
Ўзинг бошлаб, ўзинг тугатдинг нега,
Бир кун дуч қилар-ку бизларни тақдир!

Йўлсизим, йўлингга чорладинг нечун,
Дилсизим, дилимда порладинг нечун,
Тилсизим, жоним, деб алдадинг нечун,
Бир кун дуч қилажак бизларни тақдир.

Кўзимнинг ёшларин ютган бўламан,
Ғам тоғини енгиб ўтган бўламан,
Оёғинг гардига етган бўламан,
Бир кун дуч қилганда бизларни тақдир...

ИЗТИРОБ ГУЛЛАРИ

Ҳар кун юрагимни кемирар азоб,
Ҳар тун тиғ уради ҳижрон қўллари.
Ҳар тонг тош отади кўксимга ғазаб,
Ҳоришни билмаган севги қўллари.

Шикаста майсалар униб чиқади,
Япроқ ёзолмайин мунғаяр ғариб.
Юлдузлар қалбимга йиғлаб чўкади,
Қпрефолмайди ой ҳам қутқариб.

Нечундир бошиммас, дилимни кесар
Етим муҳаббатнинг кескир қиличи.
Аччиқ хотирадан темирлар ўсар,
Юлиб ташламоққа етмайди кучим.

Елкамдан хазонлар сочилаверар,
Қалбимни излайди кузнинг қўллари,
Юрагимда тинмай очилаверар
Ширин изтиробнинг рангин гуллари!

* * *

Кўзимни бирор тун азоб очадур,
Ё ханжар очар, ё ғазаб очадур.

Самандар кўз очиб ёнишларимдан
Танимни кулларга безаб очадур.

Билмам сен кимдурсен, билмам мен киммен,
Дилни ишқ навкари тезоб очадур.

Ғафлат беланчаги узилар ногоҳ,
Қайғунинг қўллари ки заб очадур.

Ҳар ёна шошилиб ўсган шохларим,
Миришкор бир боғбон кузаб очадур.

Биз бехабар бориб қолган ул уйни,
Гўрковнинг қўллари тузаб очадур.

* * *

Емириб борадир юрагимни сўз,
Туйғулар елкамга осилиб йиғлар.
Кўз олдимдан кетмай бир жуфт олов кўз
Кўксимга чўғ каби босилиб йиғлар.

Минг бир томиримдан оқади азоб,
Кўзмас, пешонам ҳам тўка бошлар ёш.
Кўнглим дардларига беролмайин тоб,
Не тоғлар ёнимдан олиб кетди бош.

Жонимни элаган бу сўзларни мен
Кимга айтиб берай, кимларга айтай!!
Умримни тилаган бу сўзларни мен
Қайси қўлга берай, қай дилга тутай!!

Ки ахир уларнинг ҳар биттасида
Юрагимдан тишлаб узилган жон бор.
Беором тунимнинг нақ ўртасида
Томиримдан сўриб олинган қон бор...

* * *

Илтижолар қилмагин, эй майсажон,
Сочларингни юлмагил, эй майсажон,
Ҳасратларга тўлмагил, эй майсажон,
Баҳор ўтиб кетди, энди қайтмайди.

Ғунчанг очилмагай, гуллар изламам,
Қўлингни чўзмагил, қўллар изламам,
Висол ўлкасига йўллар изламам,
Баҳор ўтиб кетди, энди қайтмайди.

Кун-кундан олислаб боради қуёш,
Ҳар саҳар кўзингда милтирайди ёш,
Йиғлама, билмайди ўшал бағри тош,
Баҳор ўтиб кетди, энди қайтмайди.

Ранглари сариғим музга дўнамиз,
Ёлғиз юпанчимиз — сўзга дўнамиз,
Қўлингни беравер, кўзга дўнамиз,
Баҳор ўтиб кетди, энди қайтмайди.

Алданган бир сенмас, куйган сенмас бир,
Қўшалоқ мунглимиз, қўшалоқ асир,
Бир кун шоир қилар бизларни бу сир,
Баҳор кетиб бўлди, энди қайтмайди...

* * *

Бир тунда сарғайди бир дарахт япроқ,
Бир тунда музлади бир ватан тупроқ.
Нега кечалар оч, кундузлар тўқроқ,
Сен ҳам билмайдирсан, мен ҳам билмайман.

Икки дил ногоҳда тушди бир тўрга,
Айландик шоирим, кўзлари кўрга,
Ё ёнар, ё сўнар қалблар бу қўрда,
Мен ҳам билмайдирман, сен ҳам билмайсан.

Сен кулиб сўрасанг жонимни берай,
Энг гўзал, энг бахтли онимни берай,
Бироқ нега ғамга ёнимни берай,
Сен ҳам билмайдирсан, мен ҳам билмайман.

Шодмон йўл бошладик, диллар қон нега,
Боши бор, охири ноаён нега,
Туну кун туманли, тўполон нега,
Сен ҳам билмайдирсан, мен ҳам билмайман.

Дилимни олибсан эркимни бериб,
Йиғлаб борадурман кўркимни бериб.
Бу не бахт! Йўллари беркимни бериб,
Сен ҳам билмайдирсан, мен ҳам билмайман.

Ёлбордим, бахтимни бутун бер, худо,
Деди ул: «Ишқ ўзи дил тилар гадо»...
Сўйладинг ҳасратдан сен-да бир адо:
«Мен ҳам билмайдирман, сен ҳам билмайсан...»

Адолат изидан бориб

БУНГА УРУШ АЙБДОР ЭМАС

1978 йилдан бери СССР Мудофаа вазирлигининг Подольск шаҳридаги марказий архивида изланиш олиб бормоқдаман. Ўн уч йил давомида онласи бағрига қайтмаган 34 мингга яқин марҳум жангчининг тақдирини аниқлашга, 8.700 нафар аскарнинг жасоратини ўрганишга муваффақ бўлдим. 200 га яқин ҳамюртимизга турли сабаблар билан олинмай қолган орден ва медалларининг 43—48 йилдан сўнг тақдим этилишига нафим тегди.

Бу сафар мақоламда жасоратларни эмас, жангчиларни мукофотлаш борасидаги адолатсизликлар тўғрисида сўзламоқчиман.

Гитлерчилар 1941 йил 25 август куни Днепропетровск шаҳрини ишғол қилдилар. Кўприк бузиб ташланганi сабабли душман сапёрлари Днепрдан ўтиш учун Новие Кайдаки ва Ломово аҳоли пунктлари рўпарасида «понтон» кўприги қура бошладилар.

Днепрнинг ўрта қисмигача қурилган кўприкни яксон қилиш лозим эди. Бу жанговар вазифани бажариш учун 50 авиация дивизияси таркибидаги 81-авиация полкининг капитан Шанаев бошлиқ 9 та самолёти ажратилди. Улар орасида Иван Тимофеевич Вдовенко (командир), Никита Васильевич Гоманенко (штурман), Владимир Петрович Карпов (радист) ва Мирза Пўлатов (ҳавода отувчи)дан иборат экипаж ҳам бор эди.

Гитлерчилар кўприк яқинида — Днепрнинг чап қирғоғида ҳам зенит замбараклари ва самолётлар билан қўриқланаётган плацдармга эга эдилар. Учувчилар гуруҳи мўлжални тўғри олди ва бомба ташланиб, фашистларнинг 5 та зенит замбараги сафдан чиқарилди. Ўз навбатида душман ҳам зенит замбаракларидан самолётга қарата ўт очди. Бир снаряд самолётга бориб тегди. У ёна бошлади. Жасур экипаж ёнаётган самолётни бомбалари билан фашистлар томонидан қурилган понтон кўпригига йўналтирди ва душманга мислсиз талофот етказиб, мардларча ҳалок бўлишди. Бу воқеа 1941 йил 28 август куни рўй берган эди.

Иттифоқ Олий Кенгаши раёсатининг 1942 йил 20 июндаги фармонига мувофиқ И. Т. Вдовенко ва Н. В. Гоманенкога Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилган. В. П. Карпов Ленин ордени, М. Пўлатов Қизил Байроқ ордени билан мукофотланганлар.

Хўш, В. П. Карпов билан М. Пўлатов нега бир хил орден билан тақдирланишмаган? Ахир Мирза Пўлатов жасоратининг ажралиб турадиган томонлари бор эди-ку?!

Полкнинг собиқ комиссари Филипп Пантелеевич Казаринов Днепропетровскдаги 44-мактаб музейига тақдим этган ўз эсдалигида шундай ёзади:

«Вдовенко командир бўлган экипаж аъзолари тенгсиз жасорат кўрсатиб, ҳалок бўлган кундагиси уларнинг 66-жанговар учишлари эди. Экипаж ҳаво жангларида иштирок этган пайтда Мирза Пўлатов душманнинг тўрт самолётини ёндириб юборган».

Шунга кўра ҳамюртимиз марҳум Пўлатовга ҳам Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилиши, ҳеч бўлмаганда радист В. П. Карпов билан бир хил даражада мукофотланиши лозим эди.

Пискент район ва шаҳар Кенгашлари ижроия комитетлари шаҳардаги Проектная кўчасини, Киров номли ўрта мактаб пионер дружинасини Мирза Пўлатов номи билан аташ тўғрисида қарор қабул қилдилар. Ҳозир у ўқиган Ленин номли ўрта мактабда мемориал тахта ўрнатилган.

* * *

...Гвардиячи сержант К. Султонов 1944 йил 20 январь куни Псков областининг Невель районидаги Коробуево қишлоғи яқинидаги жангда ярадор бўлган взвод командири ўрнини эгаллаб, алоҳида мардлик кўрсатди. Шахсан ўзи икки фашистни ер тишлатди. Гитлерчилар мина ўрнатган майдонларни зарарсизлантириш бўйича қўмондонлик берган қатор буйруқларнинг муваффақиятли адо этилишини таъминлаб, ҳужумни давом эттириш учун йўл очиб берди.

Дивизия командирининг 1944 йил 10 февралдаги 053/Н сонли буйруғи асосида К. Султонов Қизил Юлдуз ордени билан мукофотланган (52-гвардиячи ўқчи дивизия фондининг 2-рўйхатидаги 29-дело).

Душман замбарак ва миномётлардан узлуксиз шиддатли ўт очиб турган 1944 йил 10 март куни К. Султонов чангал сим тўсиғидан йўлак очишнинг уддасидан чиқди. Бу жасорати билан у ўқчиларнинг ҳужумни давом эттиришларига имкон яратди.

Дивизия командирининг 1944 йил 20 мартдаги 060/Н сонли буйруғи асосида гвардиячи сержант Карим Султонов III даражали Шуҳрат ордени билан мукофотланди.

1977 йилда СССР Мудофаа вазирлиги ҳарбий нашриётида Г. Г. Пантюховнинг «Люди одной дивизии» («Бир дивизия кишилари») деб номланган китоби босилиб чиқди. Ушбу асарда бошқа жангчилар қатори Карим Султоновнинг мислсиз қаҳрамонлиги ҳақида ҳам фикр юритилган.

«1945 йил 2 мартда эрталабданоқ жанг шиддатли тус олди, — дейилади китобнинг 182-бетида. — Шунга кўра аҳоли пункти бир неча марта қўлдан қўлга ўтди. Ниҳоят, жанг тақдирини гвардиячиларнинг жасорати ва фидойиликлари ҳал қилди.

155-гвардиячи ўқчи полкнинг гвардиячи катта лейтенант А. Н. Трубников командирлик қилган ротаси душманнинг Якобсхаген қишлоғи чеккасида кучли автомат-пулемёт ўтига дуч келиб бош кўтаролмай қолди...

Ўқчи бўлим командири, гвардиячи сержант Карим Султонов буни дарҳол фаҳмлади. Ўт очиш нуқтасига 15 метрча масофа қолганда у дадил олға ташланиб, ўз кўкси билан пулемётни тўсди.

Жангчилар ҳужумга кўтарилдилар ва гитлерчилар аҳоли пункти чеккасидан улоқтириб ташланди. Гвардиячи сержант Карим Султоновнинг номи 155-гвардиячи ўқчи полкнинг 1-ротаси рўйхатига ёзиб қўйилди».

Хўш, ҳурматли газетхон сиз бунга нима дейсиз? Александр Матросов жасоратини такрорлаб, жанговар топшириқнинг бажарилишини таъминлаш учун жонини фидо қилган Карим Султоновга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилиши лозим эмасмиди? Бундай жасорат кўрсатишга ҳамма ҳам журъат этавермайди-ку! Бу ҳолатни адолатсизликнинг энг юқори чўққиси деб баҳоласам мутлақо хато қилмаган бўламан.

* * *

Фронтга Фарғона шаҳридан йўл олган Сергей Федорович Калинин 143-ўқчи дивизия таркибидаги 635-ўқчи полкда пулемётчилар гуруҳининг командири сифатида жанг қилган.

У I-Никольское, Александровка ва Василь-Томашево қишлоқлари учун олиб борилган жангларда 25 нафар гитлерчини қириб ташлаган. Разуваевка қишлоғи учун жангда у ўз пулемётидан шиддатли ўт очиб, ҳужум қилаётган рота аскарларини қўллаб-қувватлаб турди, қирққа яқин душманни ер тишлатиб, жангчиларнинг қишлоққа бостириб киришларига имконият яратиб берди.

Кўрсатган жасорати учун полк командири катта сержант С. Ф. Калининни Қизил Юлдуз ордени билан мукофотлашга тақдим этди. Аммо дивизия командири 1943 йил 23 февралдаги 06/Н сонли буйруғига асосан уни «Жасурлиги учун» медали билан мукофотлаган (143-ўқчи дивизия фондининг 2-рўйхатидаги 8-дело). Дивизия командирининг бу буйруғи С. Ф. Калинин жасоратини камситишдан бошқа нарса эмас.

* * *

Мирза Рустамов 1920 йилда Пискент шаҳрида туғилган. Ҳамюртимиз гвардиячи капитан унвонига эга бўлиб, 40-гвардиячи ўқчи дивизиянинг 116-гвардиячи ўқчи полки таркибидаги миномёт ротасининг командири эди.

1942 йил 16 декабрдан бошлаб ҳужум жангларида қатнашган М. Рустамов командир бўлган миномёт ротаси аскарлари душманнинг 850 аскар ва зобитини қириб ташлаб, юк ортилган 20 автомашинасини яксон қилган, ўнта замбарагию миномёт батареясининг овозини ўчирган.

Ростов вилоятидаги Матвеев-Курган районининг Петрополье қишлоғи яқинидаги тепаликларни ишғол қилиш учун (1943 йил 1-3 март кунлари) олиб борилган жангларда у командир бўлган бўлинма 150 гитлерчини сафдан чиқарган.

Кўрсатган жасорати учун 116-гвардиячи полк командири Мирза Рустамовни I даражали Ватан уруши орденига тақдим этган. Аммо 5-армия қўмондони қисқа муддат ичида 1085 фашистнинг яксон қилинишини таъминлаган миномёт ротаси командирини 1943 йил 5 апрелдаги 019/Н сонли буйруғига мувофиқ тақдимни икки поғона пасайтириб Қизил Юлдуз ордени билан мукофотлаган (Марказий архив фондининг 686044-рўйхатидаги 1296-дело).

Бу ҳам майли, дейлик. Аммо... Миус дарёсининг ғарбий қирғоғидаги Дмитриевка қишлоғи яқинида душманнинг ўта мустаҳкам мудофаасини ёриб ўтиш учун жанг олиб борилган (1943 йил 17 июль) куни гвардиячи капитан М. Рустамов ўзининг ниҳоятда довюрак ва жасур командир эканлигини намойиш қилди. Унинг ротаси душман мудофаасини ёриб ўтиш жараёнида 150 фашистни қириб ташлади.

Эртасига гитлерчилар қарши ҳужумга ўтишди. Ана шундай мураккаб оғир шароитда Рустамов ўз ротаси билан ҳужумга ўтиб, душманни 128,1 тепалигидан улоқтириб ташлади. Жанг давомида М. Рустамовнинг шахсан ўзи 11 гитлерчини ер тишлатди.

116-ўқчи гвардиячи ўқчи полк командири М. Рустамовни Қизил Байроқ орденига тақдим этди. Аммо 31-гвардиячи ўқчи корпус командири ўзининг 1943 йил 22 августдаги 07/Н сонли буйруғига биноан забардаст командирни «Жасурлиги учун» медали билан мукофотлаган. Бу мукофотнинг ўн бир поғона пасайтирилганидан дарак беради (Марказий архив фондининг 686044-рўйхатидаги 433-дело).

Менимча, кўрсатилган жасоратлар Мирза Рустамовга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилишини тақозо этади. Ҳеч бўлмаганда у Ленин ордени ёки 116-гвардиячи ўқчи полк командири тақдим этган Қизил Байроқ ордени билан мукофотланиши лозим эди.

Ҳозирги вақтда Чита вилоятининг Оловяннин районидаги Кулинда қишлоғида истиқомат қилаётган А. К. Бекетов бир батальонда хизмат қилган миномёт ротаси командирини ҳанузгача унутмаган.

«Ассалому алайкум ўртоқ Рустамов! Сиз Сталинград бўсағасида, Донда ва Миус дарёсида олиб борилган жангларда, Донбассдаги ҳужум операциясида миномёт ротасининг командири эдингиз. Душман рўпарасида мардларча жанг қилганингизни асло эсдан чиқармайман. Сизни полкимиз ва батальонимиздаги жангчилар ҳурмат қилишарди, чунки сиз моҳир командир сифатида ҳужум пайтида жангчилар билан бир сафда борардингиз...

Ростини айтсам, фашистларга қарши ватанимиз тақдири учун олиб борилган жангларда кўрсатган мислсиз жасоратларингиз учун кўксингизни қаҳрамонлик Олтин Юлдузи безаб турган бўлса керак. Ошкора фикрим учун мени кечиринг, аммо шундай дейишга ҳақлиман.

Жанговар салом билан
Аверий БЕКЕТОВ».

* * *

1914 йилда туғилган Ваҳоб Эгамбердиев Қизил Армия сафига Оржоникидзе (ҳозирги Тошкент) районининг Киров қишлоқ Советидан чақирилган. Фронтда 69-механизациялашган бригада таркибидаги артиллерия дивизионида замбарак мўлжалловчиси сифатида жанг қилган.

У Киев йўналишида олиб борилган олишувларда ўзининг жасур жангчи, ўз ишининг устаси эканлигини кўрсатган эди.

Шевченко қишлоғи бўсағасида В. Эгамбердиев 200 га яқин гитлерчини қириб ташлаган бўлса, Червона қишлоғи яқинида ғанимларнинг бир танки ва юк ортилган тўрт машинасини яксон қилди. Дубровка қишлоғи остонасида эса фашистларнинг 2 та зирҳланган транспортёрини яксон қилиб, 40 га яқин гитлерчини жаҳаннамга жўнатди.

В. Эгамбердиев ўз жасорати билан юқори баҳолашга арзигулик қаҳрамонлик кўрсатди. Аммо бригада командири ўзининг 1943 йил 10 декабрдаги 011/Н сонли буйруғига мувофиқ уни «Жасурлиги учун» медали билан мукофотлаган (69-механизациялашган бригада фондининг 2-рўйхатидаги 5-дело).

Ҳечдан кўра кеч, дейдилар. Юқоридаги фактлар ортида яширинган ҳақиқатни юзага чиқариш учун мустақил жумҳуриятимиз Олий Кенгаши яна бир хайрли ишга қўл уради — адолат тантана қилади, деган умиддаман.

Мажид САМАДОВ,
Улуғ Ватан уруши фахрийси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.

Пойтахт ҳаёти

«ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРЛАРИДАН

БОЗОР ВА ТУРМУШ

Тошкент тўқимачилик комбинатининг пардозлаш фабрикаси 50 миллион сўм маблағ сарфлаб қайта созланди. Ҳаракатдаги бошқа корхоналар ҳам қайта тартибга келтирилди. Бу ишларга яна 20 миллион сўм харж қилинди. Комбинат ишчи-хизматчиларига қулайлик яратиш учун ўз маблағи ҳисобидан ҳар бири 36 хонадонли иккита ширкат уй сотиб олди. Асосий касбдаги ишчилар бугунги кунда минг сўмдан бир минг саккиз юз сўмгача маош олишмоқда.

М. ОТАБОЙ.

АНЖУМАН БЎЛИБ ЎТДИ

Тошкентда Бутуниттифоқ эндокринология илмий жамиятининг раҳбарияти, Қизил ярим ой жамияти ва йод етишмовчилиги оқибати хасталиклари билан курашувчи халқаро бирлашма иштирокида йод етишмаслиги билан боғлиқ касалликларга қарши кураш муаммоларига бағишланган халқаро анжуман бўлиб ўтди.

Йиғилиш дастурида кўрсатилганидек, йод етишмаслигининг киши аъзосига таъсири, бу ҳолатнинг тарқалиши, назорат қилиниши ва йод элементи билан аҳолини таъминлаш усуллари хусусида муҳокамаю мунозаралар олиб борилди.

Анжуманда 24 та чет эл ва мамлакатимизнинг барча минтақаларидан 100 дан ортиқ йирик олимлар қатнашдилар.

Т. ДОЛИ.

МУХЛИСЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Тошкентдаги Кино уйида Ўзбекистон халқ артисти Наби Раҳимовнинг ўз мухлислари билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашувда таниқли саҳна устаси ўзининг ижодий фаолияти ва сермазмун ҳаёти ҳақида сўзлаб берди. Сўнгра давра иштирокчиларининг кўплаб саволларига жавоб қайтарди. Кеча ташкилотчилари машҳур актёр ижросида суратга олинган кинофильмлардан лавҳалар кўрсатишди.

Ж. ИБРОҲИМ.

ТИББИЙ ҚУЛАЙЛИК

Пойтахтнинг Қорасув даҳаси ҳудудида аҳолига тиббий хизмат кўрсатувчи янги 36-поликлиника ишга тушди. Ундаги ўндан ортиқ бўлимларда малакали ҳакимлар бир кунда мингдан ортиқ беморни қабул қилмоқдалар. Поликлиникада ўрнатилган электрон компьютер ҳудуднинг ҳар бир хонадонидаги бемор ҳақида программалаштирилган ахборотларни бериб туради.

Травматология бўлимидаги сунъий ҳаракатлантирувчи курилма эса Олмониядан келтирилган бўлиб, беморларнинг турли шикастланишдан кейинги ҳаракатларини тиклашда қўл келмоқда. Шифокорлар касалларнинг уйларида тиббий кўмак беришни ҳам йўлга қўймоқдалар.

Маъмур НАЗАР.

Тикланаётган қадриятлар

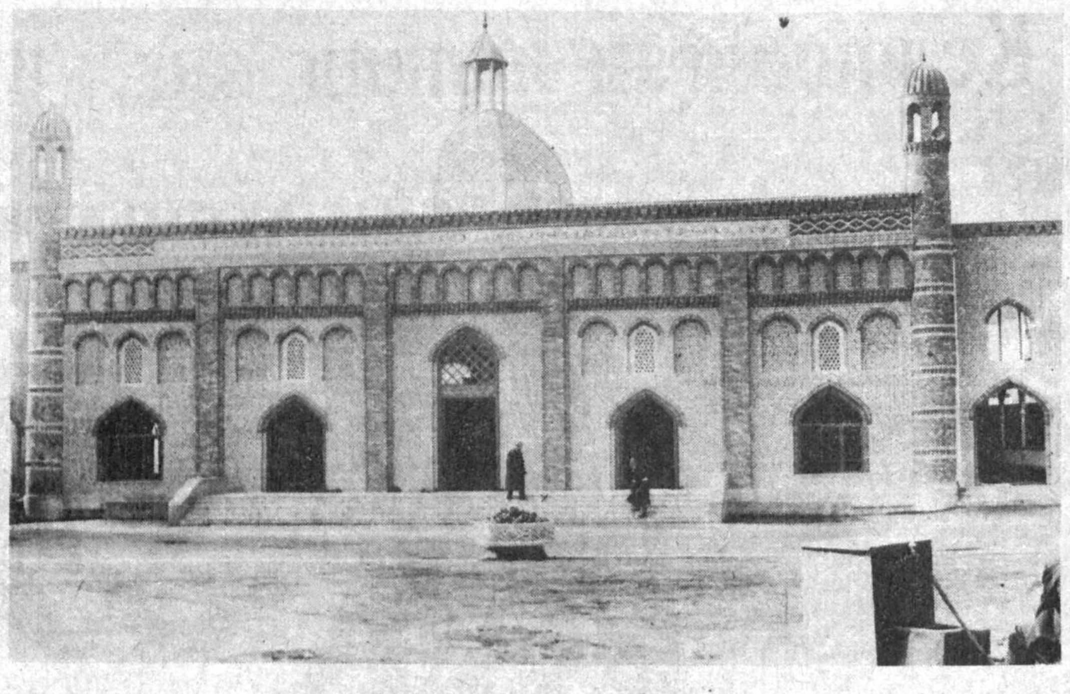

Наманганда саждагоҳ

Билмадим, қайта қуриш сиёсатими, тақдири азал ҳукмими, ҳарқалай, диний эътиқодга эркинлик берилиши билан азим Наманганнинг Нуробод турар жой мавзесида улкан бино учун пойдевор қўйилган эди. Қурилиш бошида диний бошқармамизнинг Фарғона водийси бўйича вакили Абдурауфхон ҳожи Ғафуров турдилар. Ва, ниҳоят, иморат битди. Икки қаватли устунсиз масжид биноси ўзининг бежиримлиги, шарқона безатилганлиги, энг муҳими — ибодат учун қулайлиги билан қимматлидир.

Масжиднинг очилиш маросимига минг-минглаб одамлар қадам ранжида этишди. Зеро, бундай қувончли, ҳайрли, савоб ишни элимиз соғиниб қолган эди-да. Йиғинга Билолхон домла мутасаддилик қилдилар. Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диния бошқармасининг раиси муфтий Муҳаммадсодиқ Муҳаммадюсуф ҳазратлари бу қувончли муждани тубандагича шарҳладилар:

— Азизлар, бу масжид — Аллоҳнинг уйи Абдурауфхон ҳожи оғамиз ва уста акаларимизнинг саъй-ҳаракатлари, ақл-заковати билан бунёд этилди. Шунингдек, бунда кўпчиликнинг меҳнати мужассам. Илоҳи, бу маскан руҳий-маънавий марказ бўлиб қолсин.

Муфтий ҳазратлари масжидни обод қилишнинг икки асоси ҳақида тўхталдилар. Биринчиси — масжидни обод қуриш ва уни обод сақлаш экан. Наманганликлар бунинг уддасидан чиқдилар. Иккинчи ва асосийси эса масжидни маънан обод этишдир. Унинг ободлиги эса жамоат биландир. Алалхусус, Расулиллоҳнинг илк ишларидан бири ҳам жамоат бўлиб намоз ўқиш, таълим-тарбия, ҳалоллик тўғрисида жам бўлиб жон койитиш экан.

Масжид очилишига бағишланган йиғинда Наманган вилояти советн раиси Ботирали Ҳакимов, Андижон вилояти бош имом-хатиби Абдулатиф ҳожи домла, Наманган вилояти уламолар кенгаши раиси Умархон ҳожи, имом хатиб Абдулаҳад домла ва ўнлаб меҳмону мезбонлар сўзга чиқдилар. Уларнинг маърузаларида Аллоҳ таолога ҳамду сано, мустақиллик эпкинидан ҳурсандлик, масжидлар очилишию мадрасалар қурилишидан умидворлик, жумҳурият раҳбарияти олиб бораётган сиёсатдан хушнудлик сезилиб турди. Диний бошқарма томонидан олиб келинган муқаддас китоб — Қуръони Карим совға сифатида топширилди.

Биз бошқарманинг Фарғона водийси бўйича вакили, қурилиш ишига бош-қош бўлган Абдурауфхон Ғафуровни суҳбатга чорладик.

— Аслида биз масжид-мадраса қуришни режалаштирганмиз, — деди у, бунга 1989 йилнинг охирида уринган эдик. Ҳозир бинонинг масжид қисми битди. Ҳозир қорилар мусобақасининг совриндори, иқтидорли укамиз Муҳаммадхон қори Баҳриддин ўғли, имом-хатиблик, Баннохон Усмонов мутаваллилик қилмоқдалар. Келажакда мадраса қисми қурилади. Орқаси боғ, икки ёни ёш талабалар учун ётоқхона бўлади. Ҳозир масжид саҳнасидан ташқари биринчи ва иккинчи қаватга, икки ёнидаги айвон қисми, хонақо ва унинг икки томонидаги гўшаларга 5 мингга яқин одам сиғади. Шунингдек, бу ерда «Ҳайъатул Иғоса»нинг бир бўлими очилади, қорилар тарбия қилинадилар ва истиқбол ул хужжонга, яъни ҳожиларни кутиб олиш ҳамда кузатиш марказига айланади, деган умидимиз ҳам бор.

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: янги масжиднинг кўриниши.

Н. ЭРГАШЕВ олган сурат.

«ИБРАТЛИ ЖАНГНОМА»

ҲАЖВИЯ

Азиз дўстлар! Мана, мустақил бўлиб ҳам олдик. Энди ана шу мустақилликни мустаҳкамлаш учун ҳар ким қўлидан келганича ҳаракат қилиши зарур, дейишаяпти. Бу борада камина ҳам қараб турмайди. Қўлдаги қаламни ўткир ғоявий қурол қилган ҳолда, халқимиз фаровонлигини кемираётган унсурлар билан баҳоли қудрат курашаяпман. Ишонмасангиз, яқинда бир текинхўр билан бўлган жанговор олишувим тафсилотини ўқиб кўринг:

Ғашим келтирма, пашша,
Йўқса, эзиб ташлайман.
Агар ғазабим ошса,
Қирмоқликни бошлайман.
Билмайсанми сен мени,
Мен — Қофия шоирман.
Таниб олдим мен сени,
Ҳар нимага қодирман.
Ғизиллаб учсанг яна,
Ҳолинг ёмон бўлади.
Буюрганим қилсанг гар,
Жонинг омон қолади.
Унда, қани жўнаб қол
Норбувининг уйига.
Шерикларинг бирга ол,
Чиқиб ўтир тўрига.
«Бўл» дейман сенга такрор,
Икки қилма гапимни.
Сенда яна имкон бор
Жуфтламай мен лабимни.
Сўнгги бора айтишим
Жўнар бўлсанг, жўнаб қол.
Йўқдир сўздан қайтишим
Ўлдираман, билиб ол.
Афсус, айтганим қилмай
Ўз жонингга қасд қилдинг.
Шира қўйганим билмай,
Қанотингдан илиндинг,

Мана, азизлар, жанг ҳам тугади. Ўзингни ҳимоя қилишнинг бу усули ҳақидаги фикр мулоҳазаларингизни ёзиб юборасиз, деган умиддаман.

Қофия Радифий жангномасини оққа кўчирувчи:

Гулнора ЭРГАШ қизи.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: *Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши*

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-87, 33-07-48. Индекс: 64608.
Буюртма № 6507. 118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 22.00. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12